

Programma Watersysteem

Portefeuillehouder(s):	Gerben de Boer, Cees Pieter van Burgsteden, Monique Plantinga, Remco van Maurik
Organisatie:	Opgave Watersystemen

Waar zijn we van

Het watersysteem zorgt voor een juiste kwantitatieve verdeling van water. Het areaal bestaat uit de friese boezem en uit geautomatiseerde kunstwerken, stuwen en inlaten die we inzetten. De hoofd- en schouwwatergangen zorgen voor een fijnmazig watersysteem waarmee we landbouw, natuur en de mienskip in Fryslân en het Westerkwartier van Groningen bedienen.

Goed waterbeheer van de boezem staat in directe relatie met de zogenaamde deelsystemen van ons watersysteem. De deelsystemen onderscheiden zich in zandgebieden, veengebieden en kleigebieden met allemaal hun specifieke eigenschappen, geschiedenis en opgaven voor het waterbeheer. We gaan door met de uitwerking van maatregelen in de diverse gebieden.

Om watertekort op te vangen en wateroverlast te voorkomen maken we gebruik van de werking van de Friese boezem. Dit uniek watersysteem omvat een aaneengesloten stelsel van meren en kanalen. Via de boezem voeren we water vanuit de beken en polders af naar het Lauwersmeer, de Waddenzee en het IJsselmeer. Watertekorten vullen we aan vanuit het IJsselmeer en we verdelen dit in ons beheergebied door het handhaven van een goed oppervlaktewaterpeil in de peilvakken.

Naast het reguleren van water, beschermen en verbeteren we ook het oppervlaktewater. Ongeveer de helft van het oppervlakte aan water in ons gebied is aangewezen als KRW-waterlichaam. Hiervoor gelden specifieke doelen voor de waterkwaliteit.

Samen met andere overheden, landbouw, natuur en de mienskip maken we plannen voor inrichten van bergingsgebieden voor water. Ook laten we zien dat we als waterautoriteit sturend willen en kunnen zijn voor de ruimtelijke inrichting van Fryslân.

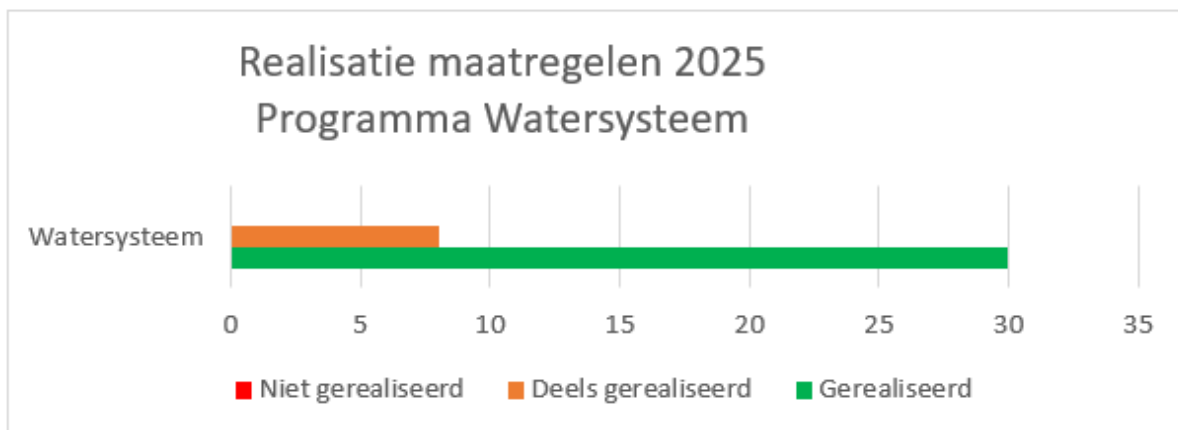
Het streven naar een robuust watersysteem is de grootste leidraad. De gids die daarvoor is ontwikkeld staat beschreven in de blauwe omgevingsvisie (BOvi). Dit richt zich met name op het doel "voldoende" in de range van veilig voldoende en schoon. De focus komt daarvoor meer te liggen op de verschillende grondsoorten in relatie tot het watersysteem (klei, veen en zand) en ook op onderdelen Wadden, Boezem en Bebouwd Gebied. Deze focus is nodig, omdat maatregelen kunnen verschillen om te komen tot het robuust watersysteem.

Gerealiseerde doelstellingen

Onze specifieke taken op het gebied van waterbeheer voeren wij uit met als doel om te komen tot een klimaatbestendig en robuust watersysteem. De ruimte die hiervoor nodig is, is echter schaars. Dit heeft invloed op de voortgang van de processen die lopen in verschillende deelgebieden. Ze vertragen in de tijd.

Daarnaast hebben we uitvoering gegeven aan de opgestelde KRW maatregelen. Hierbij is aandacht voor biodiversiteit een vast onderdeel van ons regulier werk. Ter versterking hiervan is gewerkt aan een startnotitie Flora en Fauna.

In onderstaande tabel is de realisatie van de maatregelen aangegeven. Iedere beleidsmaatregel wordt afzonderlijk toegelicht.

Reguleren van watertekort en wateroverlast

Wat wilden we bereiken?

Bergen en doorstroom

In droge periodes meer water vasthouden en bergen en overlast zoveel mogelijk voorkomen bij wateroverlast door goede doorstroming van water. Inzet op het bestrijden van exoten in het water.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Op Klei

Voortgang maatregel

We hebben veel assets, waaronder meer dan 13.000 duikers en 16.000 dammen, die voor bergen en doorstroom zorgen. Op basis van inspecties van rayonbeheerders zijn de watergangen verbreed en dammen, duikers en andere assets in de watergangen daar waar nodig aangepast. Ook hebben we maatregelen getroffen tegen verstikkende waterplanten, zie hiervoor de maatregel *Bestrijding exotische waterplanten*.

In bebouwd gebied

Voortgang maatregel

We hebben beleidsregels om watergangen te onderhouden en werken die met gemeenten uit in de legger en het beheerregister. We stellen voor alle gemeenten een beheer en onderhoudsplan op en hebben afspraken gemaakt over de werkwijze en de te nemen maatregelen. We adviseerden gemeenten hierbij in het oplossen van knelpunten in het stedelijk waterbeheer.

Wat wilden we bereiken?

Meer berging van water

Om overlast en/of economische schade te voorkomen, is het nodig om meer water op te vangen en op te slaan in het boezemsysteem en de deelsystemen. Daarbij leren we van de evaluatie Hoog water evaluatie 2023/2024. Dit is onderdeel van de implementatie en daarmee uitwerking van de blauwe omgevingsvisie. (kantje boord peil, maalstops, berging met behulp van landbouw en natuur).

Wat hebben we daar voor gedaan?

Op veen

Voortgang maatregel

Het behouden van veengrond en moerige grond en het herstellen/versterken van de potentiaaldruk onder dikke veenpakketten kan alleen door het verhogen van peilen (grondwater) of toevoegen van openwater. Binnen het Veenweideprogramma wordt hieraan gewerkt in de gebiedsprocessen. Deze processen gaan uit van vrijwilligheid en kennen ook uitdagingen op het gebied van financiën en ruilgrond. Hierdoor verlopen deze processen traag

In de boezem

Voortgang maatregel

Het project waterberging in natuurgebied Himpensermar is volop in uitvoering. Dit project levert 82 hectare/1,5 miljoen kuub waterberging op.

Het project is opgedeeld in vier deeltrajecten:

- 1: inrichten van de polder als waterberging;
- 2: onderhoud/ophogen van de westelijke en noordelijke waterkering (polderdijk);
- 3: maatregelen rondom Restaurant Gasterij de Wâldwei (inclusief het onderhoud aan de noordelijke waterkering);
- 4: inrichten waterin- en -uitlaat aan de zuidkant op de locatie van de voormalige boerderij.

Deeltrajecten 1 en 2 zijn volledig klaar. Begin 2026 ronden we met de laatste werkzaamheden deeltraject 3 af. Na het broedseizoen beginnen we met de aanleg van de water in- en -uitlaat van deelproject 4, zodat dit werk vóór het stormseizoen van oktober 2026 klaar is.

Op zand

Voortgang maatregel

Binnen het gebiedsproces Koningsdiep is voor 917 ha van het brongebied en de bovenloop van de beek een inrichtingsplan opgesteld, waarmee circa 45% van de piekafvoer zal worden verminderd. Deze werkzaamheden worden naar verwachting tussen 2026 en 2032 uitgevoerd. In het gebiedsproces van De Linde zijn in 2025 weer oude meanders teruggebracht, waardoor de afvoer van de beek vertraagd naar de boezem wordt afgevoerd. Hiervan is geen percentage gekwantificeerd. In gebiedsproces De Linde wordt uitvoeringsmodule Madeweg voorbereid, waardoor eveneens water wordt vastgehouden, geborgd en vertraagd wordt afgevoerd.

In bebouwd gebied

Voortgang maatregel

Samen met gemeenten hebben we het watersysteem in bebouwd gebied geoptimaliseerd en goed onderhouden. Bij nieuwe ontwikkelingen van stedelijke gebieden blijven we samen met gemeenten afspraken maken over de gebiedsplannen en gevolgen ervan.

Op klei

Voortgang maatregel

Door de verbreding van watergangen en het verflauwen van sloottaluds kunnen we meer water bergen. Ook het inrichten van waterberging op de lage delen en het accepteren van wateroverlast in de laagstgelegen delen van het gebied dragen hieraan bij.

Wat wilden we bereiken?

Vergroten regionale zoetwatervoorraad

Door de regionale zoetwatervoorraad te vergroten zijn we minder afhankelijk van inlaatwater vanuit het IJsselmeer en zorgen we voor een betere uitgangspositie van de grondwaterstand in het voorjaar. Dit vermindert verdroging en droogteschade en draagt bij aan een toekomstbestendige zoetwaterbeschikbaarheid en drinkwatervoorziening op de langere termijn.

Wat hebben we daar voor gedaan?

In veen

Voortgang maatregel

De veenbodems in Fryslân vormen de spons (watervoorraad) en de deksel op het grondwatersysteem (zoetwatervoorraad). Daardoor doen we geen peilverlaging en peilindexatie in de gebieden met klei-op-veen, het dun veen buiten de diepe veenpolders en in het dikke veen.

Op zand

Voortgang maatregel

In het kader van de Regiodeal Zuidoost hebben we in drie jaar verspreid over circa 40 locaties in totaal op ruim 1000 hectare maatregelen getroffen om meer water te conserveren. Voor 2025 was dit circa 300 hectare. Veelal gaat het om grondwaterstandsverhogingen van 20 tot soms 50 cm. De maatregelen bestonden uit het aanbrengen van stuwen, verondiepen van watergangen en hoger leggen van duikers. Ook is een opmaling vervallen en een gemaal verplaatst.

De subsidieregeling waterconservering wordt spaarzaam gebruikt, in 2025 zijn zes subsidieaanvragen gehonoreerd gericht op infiltratiedrainage, stuwen, verbeteren bodemstructuur en afkoppelen verhard oppervlak. Het effect op grondwaterstandsverhogingen is nog niet gekwantificeerd.

Ook in gebiedsprocessen in de beekdalen wordt ingezet op waterconservering in combinatie met waterberging zodat enerzijds gebiedseigen water meer wordt benut en hoge piekafvoeren richting boezem worden verminderd. In de planvorming nemen we water en bodem als sturend uitgangspunt mee.

Op de wadden

Voortgang maatregel

In plaats van 2025 gaat de provincie in 2026 starten met het opstellen van de Integrale Water Plannen voor de overige Waddeneilanden. Voor Schiermonnikoog is, in samenwerking met gebiedspartners, een integraal waterplan opgesteld waarin maatregelen worden benoemd die bijdragen aan het vergroten van de zoetwaterbeschikbaarheid. Op de overige eilanden is dit nog niet het geval. We gaan input voor deze Integrale Water Plannen leveren en de provincie heeft de regie.

Samen met de provincie werken we aan het Deltaprogramma Zoetwater voor de Waddeneilanden.

In de Greidhoeke (Klei)

Voortgang maatregel

In het samenwerkingsverband Regiodeal Noordwest hebben we de maatregelen uitgewerkt, die positief bijdragen aan de zoetwatervoorraad in dit gebied.

Op zeelei

Voortgang maatregel

We gaan we door met doorspoelen om verzilting tegen te gaan, nemen we deel aan het kenniscluster SALTA en het onderzoek FRESHEM. Dit onderzoek geeft ons gedetailleerd inzicht in de verzilting van de ondergrond. Wel zijn er vertragingen ontstaan om de peilen te verhogen.

Opstellen beregeningsregeling grondwater

Voortgang maatregel

In het kader van duurzaam beheer zoetwater stellen we nieuw beleid voor grondwateronttrekkingen op. De droge zomers in de afgelopen jaren hebben laten zien dat dit beleid actualisatie nodig heeft, die gericht is op behoud van een voldoende grondwatervoorraad voor landbouw en natuur. Daarbij kijken we naar een goede verdeling van water in landbouwgebieden en bescherming van kwetsbare natuur. De uitgangspunten zoals benoemd in de Blauwe Omgevingsvisie worden hierin meegenomen. De scope is afgelopen jaar verbreed met beleid voor oppervlaktewateronttrekkingen en drainage. Het nieuwe beleid leggen we voor aan het algemeen bestuur.

Wat wilden we bereiken?

Peilbesluiten

We leggen voor een deel van het beheergebied peilbesluiten vast. De vrij afstromende gebieden zonder wateraanvoer maken daar geen deel meer van uit. Het gaat om verschillende typen peilbesluiten:

- revisiepeilbesluiten naar aanleiding van de vastgestelde watergebiedsplannen. Het gaat dan om vastlegging van de werkelijke veldpeilen, een “foto” van de actuele peilsituatie. Tijdelijke peilafwijkingen die vergund zijn in het kader van bijvoorbeeld weidevogels of HAKLAM-pilots leggen we niet vast in een revisiepeilbesluit
- partiële herzieningen van peilbesluiten. Dit zijn peilbesluiten naar aanleiding van bijvoorbeeld peilaanvragen door inwoners, naar aanleiding van gebiedsprocessen, of ambtelijke peilwijzigingen naar aanleiding van een project van het waterschap (bijvoorbeeld het samenvoegen van peilvakken).

Wat hebben we daar voor gedaan?

Opstellen revisiepeilbesluiten

Voortgang maatregel

In 2025 is het revisiepeilbesluit Noordelijk Westergo inspraakrijp verklaard door het dagelijks bestuur. Vaststelling door het algemeen bestuur volgt in februari 2026. De revisiepeilbesluiten Greidhoeke, Sudwesthoeke-Fryske Marren, Tusken Ie en Swemmer en Linde zijn dusdanig ver voorbereid dat ze op korte termijn naar het dagelijks bestuur kunnen voor ze inspraakrijp te verklaren. Voor de resterende revisiepeilbesluiten Alde Feanen, Zuidelijke Veenpolders, Koningsdiep-West en Koningsdiep-Oost starten we binnenkort met de voorbereiding. Bestuurlijke behandeling volgt naar verwachting in de loop van 2027.

In 2025 zijn er zeven partiële herzieningen van peilbesluiten, in lijn met het delegatie- en mandaatbesluit, vastgesteld door het dagelijks bestuur. Daarnaast is één partiële herziening vastgesteld door het algemeen bestuur, omdat er sprake was van een zienswijze (peilbesluit Rottige Meente).

Actualiseren nota peilbeheer

Voortgang maatregel

De Nota Peilbeleid is in 2023 vastgesteld door het algemeen bestuur. In 2025 is na onderzoek gebleken dat het actualiseren van de Nota Peilbeleid nu niet strikt noodzakelijk is, omdat het huidige peilbeleid juridisch voldoende handvatten biedt om peilwijzigingen te beoordelen en peilverhoging niet in de weg staat. De bestuurlijk vastgestelde uitgangspunten uit het Veenweideprogramma, waaronder het streven naar een grondwaterstand van gemiddeld 40 cm in dik veen en kansrijke gebieden, peilfixatie tot 2030 waar dit nog niet haalbaar is en het principe dat peilverlaging niet groter mag zijn dan de maaiveldval, vormen al een stevige basis. Vanuit dit bestaande kader ligt de ‘gereedheidskist’ van het peilbeleid dus feitelijk klaar om peilverhoging te kunnen beoordelen en toepassen wanneer dat binnen gebiedsprocessen aan de orde is.

Daartegenover staat dat de gereedheidskist van aanvullende instrumenten, zoals financiering, grondverwerving, afwaardering en de compensatiesystematiek, nog niet volledig beschikbaar of uitgewerkt is. Deze instrumenten zijn cruciaal om peilverhoging in de praktijk verantwoord te kunnen realiseren. De eerste ervaringen uit de beoordeling van het gebiedsplan Aldeboarn–De Deelen (ADD) laten wel zien dat een actualisatie van de Nota Peilbeleid zou kunnen helpen verwachtingen te verduidelijken, rollen scherper te positioneren en de beoordeling van gebiedsplannen consistentier te maken.

Actualisatie van de Nota Peilbeleid blijft daarom wél wenselijk, maar bij voorkeur in de logische volgorde van beleidsvorming: eerst de Provinciale Omgevingsvisie (POVI), vervolgens het Regionaal Water- en Bodemprogramma (RWBP) van de provincie, daarna het Waterbeheerprogramma (WBP) van Wetterskip Fryslân en pas daarna de Nota Peilbeleid. Deze volgorde heeft als voordeel dat de ervaringen en uitkomsten van de beoordeling van ADD direct kunnen worden meegenomen in de actualisatie. Alleen wanneer hogere kaders tussentijds wijzigen, kan het nodig zijn om de Nota Peilbeleid eerder te actualiseren.

Wat wilden we bereiken?

Actieve kunstwerken

We werken doorlopend aan het programma actieve kunstwerken. Doel is om het bestaande areaal actieve kunstwerken in een goede staat te krijgen en te houden. Dit doen we volgens een vaste werkwijze. Daarbij houden we rekening met beschikbare budgetten en (personele) capaciteiten. We vervangen en reviseren assets in ons hele beheergebied. Er is de komende jaren speciale aandacht voor de Greidhoeke.

De Greidhoeke ligt grofweg tussen de steden Leeuwarden, Franeker, Bolsward en Sneek. In het gebied staan 191 gemalen. De gemalen komen voor een groot gedeelte uit de jaren '80 en '90. We hebben gekozen voor een programmatische aanpak waarbij in 2030 alle (geautomatiseerde) assets in de Greidhoeke zijn onderzocht en waar nodig gereviseerd of vernieuwd.

In de projectfase passen we de methodiek van duurzaam grond- weg- en waterbouw toe. Zo maken we duurzaamheid tot een integraal onderdeel in het ontwerp. Daarnaast werken we binnen assetmanagement aan standaardisatie waarbij we duurzaamheid, kosten en levensduur tegen elkaar afwegen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Gemalen reviseren, vervangen en/of amoveren Voortgang maatregel

In ons hele beheersgebied reviseren, vervangen en/of slopen we een aantal gemalen op basis van afwegingen die opgesteld zijn in beleid en assetmanagement. Omdat de doorlooptijd van een project veelal langer is dan een jaar wordt, voor de telling, de start van het project aangehouden. In 2025 hebben we conform planning:

- 8 gemalen vervangen
 - 1 gemaal op kunnen heffen door een koppeling te realiseren met een ander gemaal
- 4 gemalen gereviseerd
- 4 stuwen gereviseerd

Wat wilden we bereiken?

Peilbeheer

In ons beheergebied zijn circa 8.000 peilgebieden. Deze peilgebieden zijn vastgesteld en vastgelegd in de peilbesluitenkaart. Bij iedere asset geldt het peil uit het geldende peilbesluit. Aan de hand van de peilschalen en meetpunten wordt gecontroleerd of het juiste peil is ingesteld. Deze peilen conform peilbesluiten gelden voor regulier beheer tijdens normale (weers)omstandigheden. Tijdens periodes met een teveel aan water of droogte wijken we af van de peilbesluiten. De beheermaatregel (dreigend) watertekort geeft ons de ruimte om de peilen tijdens een aanhoudende droge periode tijdelijk te verhogen. Tijdens periodes van verwachte wateroverlast anticiperen we juist door vooraf de peilen tijdig te verlagen om extra berging te creëren. Indien, ondanks het anticiperen en de inzet van alle afvoer mogelijkheden, er een te hoge boezemwaterstand dreigt, dan houden we het water zo veel als mogelijk vast in de polders.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Controle op "goed peilbeheer" Voortgang maatregel

Om te bepalen of het peilbeheer goed wordt uitgevoerd, sturen we op twee indicatoren. We controleren de peilen op basis van de peilbesluitenkaart, door middel van uitlezen van het telemetriesysteem en het aflezen en controleren van vaste punten en peilschalen in het beheersgebied. Daarnaast gebruiken we meldingen van inwoners over het waterpeil.

In verband met de droge periode vanaf het voorjaar hebben we de beheermaatregel (dreigend) watertekort toegepast in het peilbeheer. Dit houdt in dat we de peilen hoger dan zomerpeil hebben gezet om de daling van de grondwaterstanden af te remmen en eventuele neerslag zo goed mogelijk vast te houden.

Er zijn perioden geweest met aanhoudende neerslag, maar dit jaar heeft dit niet tot grote problemen in het peilbeheer geleid.

Om grip te houden op de doorlooptijd van de meldingen werken we met het zaaksysteem. Bij het bereiken van de maximale behandeltermijn (5 dagen) wordt dit duidelijk aangegeven. Hier wordt door de rayonbeheerders, het Klantcontactcentrum (KCC) en de vakgroepleiders op gestuurd.

Beschermen en verbeteren van het oppervlaktewater

Wat wilden we bereiken?

Schoon oppervlaktewater voor mens, plant en dier

Schoon water is van groot belang. Voor de bescherming van de volksgezondheid, de kwaliteit van de leefomgeving, landbouw, recreatie, natuur, economie en het waterleven zelf. Voor waterkwaliteit pakken we de verontreiniging van het oppervlaktewater aan en versterken we de ecologie en biodiversiteit in en om het water.

De waterkwaliteit gaat vooruit. Het water wordt steeds schoner en de biodiversiteit neemt toe. Dat komt mede door de uitvoering van de KRW-maatregelen (Kaderrichtlijn Water) en het steeds verder verbeteren van de zuiveringsrendementen op onze zuiveringen. Echter de waterkwaliteit staat ook onder druk. Van sommige vormen van vervuiling worden we nu pas echt bewust, ook doordat we steeds beter kunnen meten. De klimaatverandering en toenemende bevolkingsdruk hebben gevolgen voor de waterkwaliteit. Voor waterkwaliteit is de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) en de vertaling daarvan in nationale wetten van groot belang. Het doel is het realiseren en behouden van een chemisch schoon en ecologisch gezond oppervlaktewater en grondwater. De EU-lidstaten moeten deze 'goede toestand' uiterlijk in 2027 realiseren (maar de KRW houdt daarna niet op). Schoon water is een kerntaak van Wetterskip Fryslân. Voor en na 2027 zal het werken aan schoon water een belangrijke en intensieve taak blijven.

Voor de komende periode richten we ons op het behalen van de KRW-doelstellingen: uitvoering geven aan de geprogrammeerde aanpak voor de Kaderrichtlijn Water. In december 2024 hebben we een herijking van deze maatregelen in een tussentijdse evaluatie van de KRW uitgevoerd, en besloten tot een vergrote inzet op het uitvoeren van KRW-maatregelen. Het maatregelenpakket richt zich enerzijds op het natuurvriendelijk inrichten en beheren van watersystemen, en anderzijds op het beperken van de emissies van nutriënten en chemische stoffen naar het watersysteem (waterketen, landbouw, industrie, etc.).

Ongeveer de helft van het water in ons beheergebied behoort niet tot de KRW-waterlichamen ('niet KRW-wateren'). Met de provincie hebben we afgesproken om ons bij de bescherming van deze wateren te richten op drie categorieën, wateren in landelijk gebied, wateren in natuurgebied, wateren in bebouwd gebied. Elk van deze categorieën heeft een eigen aanpak. Daarmee gaan we de komende jaren samen met de provincie verder.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Toezicht KRW-wateren

Voortgang maatregel

Er zijn honderden kilometers natuurvriendelijke oevers aangelegd, watergangen verbreed en is werk gemaakt van goed ecologisch beheer van waterlopen. Deze maatregelen hebben een positief effect op de waterkwaliteit. Het op de juiste manier beheren en onderhouden van deze assets is erg belangrijk. Dit vergt onder andere werkwijzen van ons als waterschap, aannemers en grondeigenaren.

We gaan dit toezicht specifiek organiseren en borgen in onze werkprocessen. Dit om te voorkomen dat investeringen hun waarde verliezen. Er is toezicht nodig op en afstemming met de betrokken partijen.

In 2025 heeft de werving van toezichthouders vertraging opgelopen in afwachting van de organisatieontwikkeling. In 2026 worden deze vacatures alsnog opengesteld.

Geprogrammeerde maatregelen voor de KRW uitvoeren

Voortgang maatregel

In 2025 is verder gewerkt aan de uitvoering van de maatregelen voor de Kaderrichtlijn Water conform de programmatische aanpak. Uiterlijk in 2027 zijn maatregelen vanuit de huidige KRW-tranche uitgevoerd. Op dit moment verloopt de uitvoering volgens planning. Onderdelen daarvan zijn:

- het natuurvriendelijk inrichten en beheren van watersystemen;
- uitvoering geven aan het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). In 2025 hebben we de gebiedsgerichte aanpak verder uitgewerkt. Ondertussen werken we verder met de bestaande afspraken onder het ANLb (groenblauwe diensten) en de bestaande projecten onder de DAW;
- bronaanpak: we werken aan de aanpak van verontreinigingen aan de bron. We zetten bijvoorbeeld in op een PFAS-verbod, werken samen met de gemeenten aan een vermindering van de emissies uit rioolwateroverstorten en anticiperen op de vuilwaterverzegelingsplicht voor recreatievaart;
- door FUMO is een onderzoek uitgevoerd (pilot) naar de kwaliteit van afvalwater dat bedrijven lozen op het gemeentelijke rioolstelsel. Dit naar aanleiding van eerdere bevindingen van Wetterskip Fryslân over de kwaliteit van rwzi-influent en effluent. We hebben aan dit onderzoek meegewerkt. De resultaten geven ons meer inzicht in bronnen voor stoffen die we op de rwzi aantreffen en mogelijkheden voor bronaanpak. We blijven in contact met FUMO over de opvolging van de resultaten;
- we werken aan de versterking van het VTH-stelsel, onder andere in het nieuwe beleid- en uitvoeringsplan VTH. We zetten in op lobby richting rijk en bedrijfsleven om minder emissie van stoffen naar de waterketen en het oppervlaktewater plaats te laten vinden;
- in 2025 is duidelijk geworden dat de toepassing van staalslakken risico's voor de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater kan veroorzaken. Er wordt momenteel gewerkt aan het inventariseren van locaties waar staalslakken zijn toegepast (door onszelf en door derden), het vergroten van inzicht in milieurisico's en de factoren die deze milieurisico's bepalen en aan het inzichtelijk maken van het handelingsperspectief van Wetterskip Fryslân. Dat gaat zowel om de (fysieke) maatregelen die we kunnen nemen om waterkwaliteitsknelpunten op te lossen, als onze rol en verdeling van bevoegdheden. We nemen deel aan de taskforce die door het ministerie van IenW is ingesteld voor de bestaande toepassingen van staalslakken;
- we nemen maatregelen om onze nutriëntenemissies vanuit de lozingen van onze rwzi's op het oppervlaktewater te verkleinen. In 2025 hebben we de opgave met behulp van immisietoetsen nauwkeuriger in beeld gebracht en zijn maatregelen voor een deel van de rwzi's in gang gezet.

Beschermen en verbeteren van de waterkwaliteit van niet KRW-wateren

Voortgang maatregel

Ongeveer de helft van het water in ons beheergebied behoort niet tot de KRW-waterlichamen ('niet KRW-wateren'). Met de provincie hebben we afgesproken om ons bij de bescherming van deze wateren te richten op drie categorieën:

- wateren in landelijk gebied
- wateren in natuurgebied
- wateren in bebouwd gebied.

Elk van deze categorieën heeft een eigen aanpak. Hier zijn we samen met de provincie aan de slag. De methodiek voor het beschermen en verbeteren van wateren in de bebouwde omgeving wordt, gemeente voor gemeente, gezamenlijk verder toegepast. Inmiddels zijn voor Sudwest Fryslân, Leeuwarden, de Fryske Marren, Waadhoeke en Noardeast-Fryslân uitwerkingen gemaakt. De overige gemeenten volgen in de komende jaren. Voor het beschermen en verbeteren van wateren in natuurgebied is in 2024 een methodiek ontwikkeld. We zijn in 2025 samen met de provincie gestart met het toepassen van de methodiek en het vaststellen van doelen en maatregelen, als pilot. Deze pilot is succesvol verlopen, de methodiek wordt de komende jaren toegepast voor de resterende wateren in natuurgebied. Het beschermen van de waterkwaliteit in landelijk gebied en het voorkomen van afwenteling naar KRW-waterlichamen wordt gerealiseerd door landelijk en provinciaal landbouwbeleid en beleid en regelgeving voor lozingen en activiteiten. Daarnaast heeft Wetterskip Fryslân de ambitie om alle hoofdwatgangen zo natuurvriendelijk mogelijk te onderhouden (integraal waterbeheer) en ook derden hierin te stimuleren.

Opstellen KRW-nota 2028 - 2033

Voortgang maatregel

Na 2027 is het werk voor waterkwaliteit nog niet klaar. De Kaderrichtlijn Water vraagt ons ook om na 2027 een KRW-nota op te stellen, waarin maatregelen zijn opgenomen om het watersysteem duurzaam te beschermen en te anticiperen op de effecten van bijvoorbeeld klimaatverandering, de toenemende druk op de ruimte en exoten. Ook worden er nieuwe stoffen toegevoegd en genormeerd onder de richtlijn. Daarom werken we in de periode tot en met 2027 aan een nieuwe KRW-beslisnota voor de planperiode 2028-2033. Het opstellen van deze beslisnota verloopt volgens planning. In 2025 zijn de technische doelaanpassing en waterlichaambegrenzing vastgesteld door het algemeen bestuur. De beslisnota zelf wordt in november 2026 verwacht en voorgelegd aan het algemeen bestuur.

Opstellen aanvullend maatregelenpakket

Voortgang maatregel

In december 2024 is de tussentijdse evaluatie KRW aangeboden aan het algemeen bestuur en is hier een besluit over genomen. Dat is inclusief een herijking van het maatregelenpakket naar de maatregelen die nodig zijn om de KRW-doelen te behalen. De maatregelen waar we toe hebben besloten worden in de jaren 2025 tot en met 2027 in uitvoering gebracht, samen met de al eerder voorgenomen maatregelen voor de KRW. De financiering van deze maatregelen was nog géén onderdeel van de begroting van 2025. In 2025 is de financiering opgenomen in de begroting voor 2026. De uitvoering van de maatregelen verloopt conform planning.

Toezicht lozingen recreatievaart

Voortgang maatregel

De minister heeft eerder aangegeven dat de verzegelingsplicht van lozingspunten aan boord op zijn vroegst per 1 januari 2026 zou ingaan. Inmiddels is duidelijk geworden dat deze datum niet haalbaar is. De invoering wordt in ieder geval met één jaar uitgesteld. Indien de verzegelingsplicht wordt gekoppeld aan de registratie van vaartuigen, kan dit leiden tot een meerjarig uitstel (bron: ministerie van Infrastructuur en Waterstaat).

Wat wilden we bereiken?

Zwemwater

Wij monitoren jaarlijks de waterkwaliteit van zwemwateren. We stellen verbeterplannen ('zwemwaterprofielen') op voor zwemwateren die nog geen 'goed' of 'uitstekend' scoren. Samen met onze partners nemen we maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren. Het kan hierbij om praktische maatregelen gaan, maar ook om afspraken over communicatie, regelgeving, handhaving, taakverdeling en samenwerking. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de maatregelen ligt bij de betrokken partijen zoals gemeenten, exploitanten en de provincie Fryslân. In sommige gevallen is er meer onderzoek naar de oorzaken van verontreinigingen nodig. Hierover maken we afspraken met de betrokken partijen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Actualiseren van ongeveer vijf zwemwaterprofielen

Voortgang maatregel

In 2025 zijn voor vier locaties de zwemwaterprofielen geactualiseerd. Er waren niet meer dan vier nodig, vanwege de uitkomsten van de beoordeling van de zwemwaterkwaliteit.

Wat wilden we bereiken?

Biodiversiteit

Aandacht voor biodiversiteit is onderdeel van en gekoppeld aan ons reguliere werk en draagt bij aan schoon en voldoende water in het watersysteem. Een bedreiging voor de biodiversiteit in ons watersysteem zijn de invasieve exotische waterplanten. Door hun snelle vermeerdering maken ze schade en geven ze overlast. We willen toe naar een beheersbaar niveau waarin we geen overlast en minimale schade ondervinden. Uiteindelijk willen we invasieve exoten elimineren. Hiervoor hebben we commitment en samenwerking nodig van andere grondeigenaren.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Bestrijding exotische waterplanten

Voortgang maatregel

We bestrijden de exotische waterplanten zoals de grote waternavel en waterteunisbloem. Deze planten vormen een bedreiging voor de wateraanvoer en waterafvoer in ons beheergebied. Naast de dreiging voor de waterkwaliteit hebben zij een verstikkende werking op gewenste water- en zuurstofplanten. We zijn verder gegaan met het aanvalsplan terugdringen, beheersbaar maken en houden. En daar waar het kan gaan we voor zo veel als mogelijk elimineren van de exotische waterplanten. We hebben ons ingezet voor meer samenwerking met andere grondeigenaren om de problematiek aan te pakken.

Vervullen van de maatschappelijke functie

Wat wilden we bereiken?

Het op orde houden, eventueel samen met partners in gebieden, van het watersysteem

We voeren specifieke taken uit voor het waterbeheer vanuit onze rol als functioneel bestuur. Hierdoor kunnen we een eigen bedrage leveren aan de maatschappij en deze volgens eigen beleidslijnen uitvoeren. Voor algemene zaken binnen ons gebied zullen we samenwerking moeten zoeken met onze (overheids)partners.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Eigen plannen

Voortgang maatregel

We gebruiken de mogelijkheden die er zijn om onze bezwaren tegen delfstofwinning kenbaar te maken. Wanneer de minister toch een winningsvergunning afgeeft dan brengen we de door het waterschap geleden of te lijden schade in beeld voor compensatie door de delfstofwinners.

- We verzetten ons tegen uitbreiding van gaswinning binnen ons beheersgebied met de beschikbare wettelijke middelen.
- We claimen en herstellen alle schade door bodemdaling, die ons watersysteem treft.

Vergunningverlening, Handhaving en Toezicht

Voortgang maatregel

We maken vol gebruik van de instrumenten die we op het gebied van toezicht en handhaving tot onze beschikking hebben. We hebben het beleid voor vergunning-, toezichts- en handhaving uitgevoerd, zoals we in 2024 hebben opgesteld. Zo beschermen we de belangen die we hebben en de rol die we hebben vanuit onder meer de:

- Omgevingswet
- De Waterschapsverordening (milieu)
- Directe lozingen

Monitoring Voortgang maatregel

De ontwikkeling van de waterkwaliteit volgen we via ons monitoringsnetwerk met 233 meetpunten. Een specifieke jaarlijkse monitoring voeren we uit op de waterkwaliteit van zwemwateren. We hebben als waterschap een groot belang bij stuurinformatie op het gebied van waterkwaliteit en waterkwantiteit. Meten is weten. We willen sturen op feiten in plaats van op aannames. Daarin zijn wij transparant. We vinden het belangrijk dat gegevens breed beschikbaar zijn. Recente ontwikkelingen rond waterkwaliteit hebben al geleid tot uitbreiding van het aantal metingen, zoals rondom Actieprogramma Nitraatrichtlijn, maar ook n.a.v. de PFAS-problematiek. Vanuit onze hoofdtaak 'schoon water' is het van groot belang om goed beeld te hebben van waterkwaliteitsbedreigende stoffen zodat we op basis van feiten kunnen handelen. Denk bijvoorbeeld aan microplastics, medicijnen en gewasbeschermingsmiddelen. De monitoringstechnologie biedt ons daartoe steeds meer instrumentarium.

Ook voor waterkwantiteit is het belangrijk om te kunnen beschikken over up to date monitoringsdata, als stuurinformatie bijvoorbeeld inzake droogte en wateroverlast. Om aan onze behoefte aan stuurinformatie te kunnen voorzien en om technologisch bij te blijven, hebben we hydrologische en ecologische expertise nodig evenals monitoringsinstrumenten. Hier zullen we ook aandacht hebben voor de ontsluiting van de monitoringsdata.

Het dossier van zeer zorgwekkende stoffen (ZZS) neemt aanzienlijk toe en vraagt extra inzet van monitoring, analyse, opwerken van data tot informatie en advies. Daarnaast komt in de tussenevaluatie van KRW (Wetterskip Fryslân en landelijk) eens te meer naar voren dat het knelpunt met betrekking tot nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen nog steeds niet opgelost is. Sterker nog, binnen veel KRW-waterlichamen zien we de afgelopen jaren weer een stijging van de nutriëntenconcentraties. Deze knelpunten voor de KRW geven aan dat meer inzet op monitoring, analyse, opwerken van data naar informatie en advies nodig is, teneinde effectieve sturing op doelrealisatie te kunnen doen. De inzet op bovenwettelijke maatregelen om emissies van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater tegen te gaan, onder de vlag van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW), is in de doorrekeningen van de derde planperiode KRW als een kansrijke maatregel gebleken (PBL, 2021). Een sterke inzet op het DAW biedt voor Wetterskip Fryslân een mogelijkheid om op termijn te kunnen voldoen aan de doelen voor de KRW. Een effectieve en efficiënte inzet van dit programma vergt gedetailleerde kennis (hydrologisch, waterkwaliteit en ecologie) van het watersysteem en capaciteit met betrekking tot sturing op de uitvoering. Genoemde ontwikkelingen vragen daarom de brede werking van onze watersystemen te kennen en daarmee de huidige toestand (goed of slecht) te kunnen verklaren. Daadkrachtige inzet en monitoring is en blijft noodzakelijk.

Baggeren van watergangen Voortgang maatregel

Volgens planning hebben we in 2025 de watergangen gebaggerd. Dat betreft 250 tot 300 kilometer hoofdwatergangen. We zijn gestart met baggeren in 2025 (met deels een uitloop naar 2026) voor de grote vaarten: Aalsumervaart, Verbindingskanaal Drachten, Biltwei Rottevalle, De Muzel Irnsum en Rottevalle zuid. Daarnaast zijn drie vaarten gebaggerd om de waterkwaliteit te verbeteren: Noordworldervaart, Valomstervaart en de Tjabbekamp. De totale lengte bedroeg 6 kilometer.

Beheer hoeveelheid water Voortgang maatregel

In ons beheergebied zijn circa 8.000 peilgebieden. Deze peilgebieden zijn vastgesteld en vastgelegd in de peilbesluitenkaart. Bij iedere asset geldt het peil uit het geldende peilbesluit. Aan de hand van de peilschalen en software voor het bedienen van assets wordt gecontroleerd of het juiste peil is ingesteld. Tijdens periodes van droogte kijken we waar nodig en waar mogelijk af van de peilbesluiten. De beheermaatregel (dreigend) watertekort geeft ons de ruimte om de peilen tijdelijk te verhogen. Tijdens periodes van verwachte wateroverlast anticiperen we juist door de peilen tijdig te verlagen om extra berging te creëren of door peilen te verhogen in de deelsystemen (water vasthouden) om de boezem te kunnen ontlasten.

Zo zorgden we voor het juiste onderhoud van onze assets, zodat de prestaties zo lang mogelijk kunnen blijven leveren tegen geaccepteerde kosten.

Aanleg, verbetering en onderhoud watersysteem Voortgang maatregel

In 2025 hebben we:

1. Het herfstonderhoud uitgevoerd aan circa 6.000 km hoofdwaters in landelijk gebied overeenkomstig het beheer- en onderhoudsplan en waar nodig voeren wij zomer- en winteronderhoud uit. Daarnaast wordt het reguliere onderhoud aan hoofd- en secundaire wateren in bebouwd gebied uitgevoerd overeenkomstig de overeenkomsten overdracht stedelijk water. Wij hebben in 2025 dammen en duikers volgens het jaarplan vervangen. De renovatie/vervanging van sifons vindt plaats conform de (nog op te stellen) programmatische aanpak. Doel is om het bestaande areaal waterlopen en passieve kunstwerken in een goede staat te krijgen en te houden.
2. Gezorgd voor goede uitvoering van het maaibeleid bij gemalen en kunstwerken. Dit maaibeleid draagt bij aan de flora. Op een armere/meer verschaalde bodem (vegetatie dat volledig wordt gemaaid en het maaisel wordt gehooïd) krijgen grassen minder de overhand en nemen bloemplanten toe.
3. Exotische waterplanten bestreden zoals de grote waternavel, waterteunisbloem en watercrassula. Deze planten vormen een bedreiging voor wateraanvoer en -afvoer. Daarnaast hebben ze een verstikkende werking op gewenste waterplanten zoals bijvoorbeeld de beschermde soort krabbescheer.
4. Periodiek inspecties van peilregulerende kunstwerken uitgevoerd om de onderhoudsstaat, levensduur en de risico's inzichtelijk te hebben.

Wat wilden we bereiken?

Gebiedsgericht werken

We maken een start met een programmering van onze eigen werken. Daarna gaan we in gesprek met de anderen om deze taken eventueel in gezamenlijkheid uit te voeren. We leggen hierover afspraken vast, ook over de inzet van procesgelden en menskracht door het waterschap. De programmering van onze eigen taken is een eerste voorwaarde waar we aan moeten gaan werken. Daarnaast zetten we de samenwerkingsverbanden die al bestaan, natuurlijk door.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Opstellen samenwerkingsovereenkomst

Voortgang maatregel

Voor de regiodeal Súdwesthoeke is begin 2025 een samenwerkingsovereenkomst getekend tussen de provincie, gemeente De Fryske Marren, gemeente Súdwest Fryslân en Wetterskip Fryslân. Door het tekenen van deze overeenkomst kan begonnen worden aan de uitvoeringsfase van deze regiodeal.

In 2025 is het Wadden Convenant getekend door de waterschappen, Fumo, politie, natuurbeheerders, provincies, rijk en gemeenten. In dit convenant is afgesproken dat de ondertekenaars in elkaars werkgebied kunnen en mogen handhaven. Ook is de samenwerkingsovereenkomst 1 eilaun getekend tussen Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân, Gemeente Schiermonnikoog, Boerenbelang Schiermonnikoog, Natuurmonumenten, Rijkswaterstaat en Vitens.

Programmering opstellen

Voortgang maatregel

De programmering van het Watersysteem dient als vertrekpunt voor diverse uitvoeringsprojecten- en maatregelen, voor het inzichtelijk maken van de hiervoor vereiste middelen en inzet en als handreiking in de samenwerking met gebiedspartijen.

Interne doelstelling programmering

- prioritering van projecten en maatregelen naar gebiedstype;
- vertrekpunt voor gebiedsgerichte begroting opgave Watersysteem;
- efficiëntie in uitvoering, gelet op inzet, middelen en tijd;
- afstemming gevraagde inzet op beschikbare capaciteit;
- zicht op de rol van Wetterskip Fryslân in uitvoering (sturend of volgend);
- zoeken verbinding in proces en uitvoering met intern lopende (sectorale) programma's, zoals KRW, baggeren, etc.;
- flexibiliteit in programmering zodat kansen gepakt kunnen worden als die zich voordoen.

Externe doelstelling programmering

- inzichtelijk maken van opgaven Wetterskip Fryslân richting overheidspartners en omgeving binnen gebiedsprocessen (gebiedsgericht werken);
- zoeken verbinding in uitvoering en proces met extern lopende programma's, zoals Veenweideprogramma en FPLG. Dit is een continu proces.

Programma Veenweide

Voortgang maatregel

We hebben volgens het vastgesteld programma Veenweide in kansrijke gebieden samen met partners aan plannen of maatregelen gewerkt om de veenweidedoelen te realiseren. Deze gebiedsprocessen gaan uit van vrijwilligheid en kennen ook uitdagingen op het gebied van financiën en ruilgrond. Dat maakt dit proces weerbaarstig en soms verloopt het proces trager dan gewenst.

In Aldeboarn De Deelen zuid is een peilscenario ontwikkeld om het grondwaterpeil op te zetten naar -40 cm respectievelijk -20 cm onder maaiveld. In Leechlan Grou Warten hebben we HAKLAM - projecten voorbereid (hoger als het kan, laag als het moet). De eerdere HAKLAM pilots zijn geëvalueerd en we hebben hiervoor een handelingskader voor rayonbeheer ontwikkeld. In een aantal gebieden zijn peilen tijdelijk verhoogd in de zomer als maatregel van de GLB samenwerkingsregeling. Agrariërs krijgen hiervoor een vergoeding.

Funderingenaanpak in het veengebied

Voortgang maatregel

We werkten volgens het uitvoeringsprogramma Funderingsaanpak Veenweidegebied Fryslân samen met de provincie Fryslân en veenweide gemeenten aan de funderingsproblematiek. Onderdeel hiervan zijn het funderingsloket, het openstellen van een subsidie voor funderingsherstel en de start van onderzoek naar aard en inzicht van funderingsproblematiek. Hiernaast is de inzet op de zogenaamde aanpak Code Rood intensief geweest. 12 adressen hebben in 2025 een besluit van de provincie ontvangen en de bewoners van het laatste adres zijn intensief begeleid. Ook is de Friese Funderingsaanpak geselecteerd als een van de zes koplopergebieden in de nationale Gebiedsgerichte Leeraanpak. Om hier een plan van aanpak voor op te stellen, hebben we € 130.000 ontvangen. Het jaarlijkse onderhoud aan de hoogwatercircuits is uitgevoerd.

Uitvoeren pilots met hogere peilen.

Voortgang maatregel

We voeren pilots uit met hogere peilen in het voorjaar, samen met grondeigenaren en rayonbeheerders. In Fryslân zijn er drie samenwerkingsverbanden opgezet die een subsidieaanvraag hebben gedaan: 19 bedrijven rondom Idzegea (zo'n 310 ha), 7 rondom Akkrum (zo'n 300 ha) en 9 bedrijven uit Aldeboarn-De Deelen, Hegewarren, de Alde Feannen en het Leechlân Grou-Warten (zo'n 320 ha). Deze subsidie is toegekend en per 1 april 2025 is op circa 1.000 hectare van het Friese veenweidegebied de waterpeilen omhoog gezet, in ieder geval tot eind 2028. Op deze manier zijn er afgelopen jaar concrete stappen gezet in de uitvoering van het veenweideprogramma. Het is de bedoeling dat de deelnemers na deze 4 jaar gebruik kunnen maken van de Compensatie Systematiek Veenweide.

Naast de GLB-pilots zijn er op verschillende plekken HAKLAM (Hoog Als Kan, Lager Als Moet) pilots, hierbij wordt er gebruik gemaakt van flexibele slootwaterpeilen en inzicht in grondwaterpeilbuizen. Wanneer het nodig is, kunnen de slootpeilen omlaag gezet worden. Het nadeel van deze flexibele peilen is het ontstaan van instabiele oevers. Doordat het hogere waterpeil wegvalt, brokkelen de slootkanten af. De evaluatie van deze HAKLAM pilots is opgeleverd inclusief handelingskader voor de rayonbeheerder. HAKLAM vergt extra inspanningen van rayonbeheer.

Wat wilden we bereiken?

Klimaatneutraal en circulair

Wetterskip Fryslân is sinds 2023 energieneutraal en wil in 2030 klimaatneutraal zijn en circulair in 2050. Dit geven we vorm door de strategie Duurzaam Opdrachtgeverschap breed te implementeren in onze beleidsontwikkeling, werk- en inkoopprocessen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Slim malen met getijdensturing

Voortgang maatregel

We besparen energie door zee-gemalen en lokstroompompen aan te sturen op basis van eb en vloed. Gemaal Ropta draait al een aantal jaar op deze manier en verbruikt hierdoor circa 25% minder elektriciteit. Gemaal Miedema bij Zwarte Haan is in 2024 aangepast. In 2025 is de lokstroompomp van gemaal De Heining voorzien van een getijdesturing, het derde en laatste zee-gemaal.

Gemalen zoveel mogelijk inzetten op momenten dat er veel, vooral duurzame stroom aanwezig is

Voortgang maatregel

Sinds begin 2024 hebben wij? een elektriciteitscontract met dynamische prijzen. Malen op momenten dat er vooral duurzame elektriciteit aanwezig is, is dan ook goedkoop malen. In 2025 zijn we gestart met de voorbereiding van slim malen op basis van energie, vergelijkbaar met de getijdesturing op de zeegemalen. Voor slim malen is centrale sturing nodig, omdat de watersystemen communicerende vaten zijn in relatie met de boezem. Het ontwerpen en inrichten daarvan vraagt aandacht en tijd. Vanwege de grote capaciteitsvraag voor het programma Routekaart en het robuust maken van ons systeem heeft dit project vertraging opgelopen.

Wat heeft het gekost?

De toelichting op deze cijfers staat bij het onderdeel jaarrekening, overzicht van baten en lasten.

bedragen x € 1.000

Staat van baten en lasten	Jaarrekening 2025	Actuele begroting 2025	Oorspronkelijke begroting 2025
Watersysteem			
Baten	6.342	4.575	4.990
Lasten	-81.406	-82.163	-81.521
Totaal baten en lasten	-75.065	-77.587	-76.531
Mutaties reserves			
Algemene reserve	1.771	1.862	1.862
Bestemmingsreserves	1.603	1.603	-0
Totaal mutaties reserves	3.374	3.465	1.862
Totaal resultaat programma	-71.691	-74.122	-74.669

Investerings 2025

Excel-tabel

bedragen x € 1.000

Opgave Watersysteem	Begroot krediet 2025		Verstrekkings 2025		Verschil	
	Bruto	Netto	Bruto	Netto	Bruto	Netto
Kunstwerken actieve waterbeheersing	12.250	12.250	13.346	13.051	-1.096	-801
Inrichting watersystemen	1.750	1.750	2.075	2.075	-325	-325
KRW-inrichtingsmaatregelen	2.200	2.200	1.975	1.975	225	225
Uitvoeringsprogramma Veenweide	500	500	0	0	500	500
Infrastructuur geautomatiseerde assets WS	400	400	400	400	0	0
Programmatische aanpak Sifons	315	315	0	0	315	315
Eindtotaal	17.415	17.415	17.796	17.501	-381	-86

Omschrijving (toelichting)

Toelichting op investeringen

Voor de KRW - inrichtingsmaatregelen is het in een aantal gevallen lastig om de benodigde locaties obstakel vrij te krijgen, omdat verwervingstrajecten en procedures langer duren. Daarnaast is er nog een extra subsidie ontvangen waar eerder niet op gerekend was voor een afgerond project.

Bij het uitvoeringsprogramma veenweide lopen de voorbereidingen voor investeringsprojecten achter op de planning als gevolg van niet consistent landelijk overheidsbeleid. Voor alle niet gebruikte kredietruimte 2025 geldt dat deze investeringsruimte doorgeschoven wordt naar 2026.

